

Гмиря Т.П.

методист Навчально-наукового центру
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Анотація. У статті досліджено особливості впливу генеративного штучного інтелекту на дотримання принципів академічної доброчесності у процесі підготовки майбутніх філологів. Проаналізовано можливості використання генеративних технологій в освітньому середовищі, зокрема для розвитку навичок академічного письма, удосконалення мовної компетентності та оптимізації роботи з текстовою інформацією. Визначено основні етичні виклики, пов'язані з ризиками підміни авторства, зниженням рівня самостійності здобувачів і формуванням залежності від цифрових інструментів. Обґрунтовано необхідність формування культури відповідального та прозорого використання штучного інтелекту в освітньому процесі, розвитку критичного мислення здобувачів освіти та оновлення педагогічних підходів до організації освітньої діяльності.

Ключові слова: генеративний штучний інтелект, академічна доброчесність, академічне письмо, цифровізація освіти.

Hmyria T. Generative artificial intelligence and academic integrity in the training of future philologists. The article examines the specific impact of generative artificial intelligence on adherence to the principles of academic integrity in the training of future philologists. The possibilities of using generative technologies in the educational environment are analyzed, particularly for developing academic writing skills, improving language competence, and optimizing work with textual information. The main ethical challenges are identified, including the risks of authorship substitution, reduced learner autonomy, and the formation of dependence on digital tools. The necessity of fostering a culture of responsible and transparent use of artificial intelligence in the educational process, promoting students' critical thinking, and updating pedagogical approaches to organizing learning activities is substantiated.

Key words: generative artificial intelligence, academic integrity, academic writing, digitalization of education.

Актуальність дослідження. Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту та його активне впровадження у сферу вищої освіти

зумовлюють глибокі трансформаційні процеси в організації навчання, академічного письма та оцінювання результатів освітньої діяльності. Генеративні інструменти відкривають нові можливості для персоналізованого навчання та підвищення мотивації здобувачів, проте одночасно ставлять під сумнів традиційні уявлення про академічну добродетель і самостійність виконання завдань.

Особливої ваги проблема набуває у підготовці майбутніх філологів, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з текстотворенням, інтерпретацією змістів і формуванням культури академічного письма. За умов зростання залежності здобувачів від технологічних інструментів виникає потреба у формуванні навичок етичної взаємодії з штучного інтелекту, розвитку критичного мислення та чіткого визначення меж допустимого використання цифрових помічників у навчальному процесі.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення впливу генеративного штучного інтелекту на дотримання принципів академічної добродетелі та розроблення педагогічних підходів, що забезпечать відповідальну інтеграцію ШІ у підготовку майбутніх філологів без втрати цінностей академічної культури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема академічної добродетелі у вищій освіті перебуває у центрі уваги сучасних наукових розвідок, що зумовлено трансформацією освітнього середовища, розвитком цифрових технологій та необхідністю забезпечення якості освітньо-наукової діяльності. Науковці наголошують, що сучасна освітня парадигма розглядає академічну добродетель як фундамент ефективної системи освіти, вільної від академічного шахрайства, однак активне використання інструментів штучного інтелекту потребує переосмислення цього ціннісного підґрунтя.

Академічна добродетель дедалі більше трактується не лише як сукупність правил, а як етична компетентність і складник університетської культури, що має адаптуватися до умов цифрової трансформації. Разом із тим дослідники виокремлюють низку етичних ризиків застосування генеративного штучного інтелекту – зокрема недостатню прозорість, можливу упередженість, фабрикацію даних, порушення авторського права та проблеми конфіденційності, що підкреслює необхідність відповідального та усвідомленого використання цих технологій у навчальній і науковій діяльності.

Теоретичні засади цього феномена розкрито у працях О. Чумак, яка розглядає академічну добродетель як багатовимірний концепт, що поєднує етичні норми, інституційні правила та культуру наукової комунікації. Такий підхід дозволяє трактувати її не лише як систему вимог, а як ціннісну основу функціонування сучасної освіти.

Важливий внесок у дослідження проблеми зробив А. Колесніков, який акцентує увагу на соціальних загрозах, пов'язаних із порушенням академічної доброчесності, та підкреслює її значення для формування довіри до освітньо-наукових інституцій. Дослідник наголошує, що недотримання етичних норм негативно впливає на якість підготовки фахівців і знижує конкурентоспроможність національної освіти.

Питання практичної реалізації принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України висвітлено у роботах О. Башкір та Т. Конівіцької, М. Кусій. Науковці підкреслюють необхідність формування інституційної політики, спрямованої на запобігання академічним порушенням, а також звертають увагу на роль освітнього середовища у вихованні відповідальної поведінки здобувачів освіти. У цьому контексті академічна доброчесність постає як складник загальної культури університету.

Причини порушень та ставлення здобувачів до недоброчесних практик досліджували І. Драч та О. Слободянюк. Автори зазначають, що серед ключових чинників поширення академічних порушень – недостатня обізнаність здобувачів із нормами академічного письма, низький рівень мотивації до самостійної роботи та вплив зовнішніх обставин. Подібну проблематику продовжують З. Стежко, Н. Шалімова та І. Андрощук, які аналізують мотиваційні аспекти академічної поведінки та доводять, що формування внутрішніх ціннісних орієнтацій є ефективнішим за виключно контрольні механізми.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із методичним забезпеченням академічного письма. Навчальний посібник «Академічна доброчесність та академічне письмо», укладений Т. Шаровою, С. Шаровим, А. Землянською та А. Землянським, систематизує теоретичні положення та пропонує практичні рекомендації щодо формування навичок коректного цитування, роботи з джерелами та створення оригінальних наукових текстів. Розвиток цієї проблематики простежується і в навчальному посібнику «Українська мова за професійним спрямуванням та основи академічного письма», де академічне письмо розглядається як важлива складова професійної підготовки майбутніх фахівців. Методичні аспекти викладання дисциплін, пов'язаних із академічним письмом, відображено у праці Т. Шарової та А. Землянської, присвяченій особливостям вивчення відповідного курсу здобувачами технічних спеціальностей. Автори наголошують на міждисциплінарному характері академічної комунікації та необхідності адаптації змісту навчання до професійних потреб здобувачів вищої освіти [12].

В умовах цифровізації освіти науковці дедалі частіше звертаються до проблеми дотримання академічної доброчесності в онлайн-середовищі.

Зокрема, С. Шаров і Т. Шарова досліджують специфіку її забезпечення під час проведення інтелектуальних змагань у дистанційному форматі та підкреслюють важливість використання технологічних інструментів контролю разом із формуванням відповідальної академічної поведінки. Дотичною до цієї тематики є праця Т. Шарової, у якій розглянуто питання авторського права на академічні курси в цифровій освіті, що актуалізує проблему захисту інтелектуальної власності в умовах відкритого освітнього простору.

Аналіз наукових праць засвідчує значний інтерес дослідників до проблем академічної доброчесності, зокрема її теоретичних засад, причин порушень, мотиваційних чинників та методичного забезпечення академічного письма. Водночас більшість досліджень зосереджена на загальних педагогічних аспектах або питаннях цифровізації освіти, тоді як вплив генеративного штучного інтелекту на формування доброчесної академічної поведінки майбутніх філологів залишається недостатньо висвітленим. Потреба у комплексному дослідженні етичних викликів, пов'язаних із використанням генеративних технологій, а також у визначенні педагогічних стратегій їх відповідальної інтеграції в освітній процес зумовлює актуальність обраної теми та окреслює перспективи подальших наукових пошуків.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз використання генеративного штучного інтелекту у підготовці майбутніх філологів, визначити пов'язані з цим етичні виклики та окреслити шляхи забезпечення академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток цифрових технологій та їх активне впровадження в освітній простір зумовлюють трансформацію традиційних підходів до навчання, зокрема у сфері філологічної освіти. Одним із найпомітніших явищ останніх років стало поширення генеративного штучного інтелекту, здатного створювати зв'язні тексти, аналізувати мовні явища, здійснювати переклад, редагування та стилістичне вдосконалення повідомлень. Такі можливості відкривають нові перспективи для підготовки майбутніх філологів, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з роботою зі словом, інтерпретацією текстів та формуванням культури академічного письма. Водночас інтеграція генеративного штучного інтелекту в освітній процес актуалізує проблему дотримання принципів академічної доброчесності та потребує переосмислення меж допустимого використання цифрових інструментів [8, с. 112].

Генеративний штучний інтелект доцільно розглядати не лише як технологічний ресурс, а як інструмент інтелектуальної підтримки освітньої діяльності. Його застосування сприяє оптимізації освітнього процесу, забезпечує швидкий доступ до інформації, допомагає структурувати матеріал

і може виступати засобом розвитку мовної компетентності здобувачів освіти [6, с. 144]. Зокрема, використання таких технологій у підготовці філологів створює умови для вдосконалення навичок академічного письма, формування вміння логічно організувати текст, дотримуватися стилістичних норм та уникати мовних помилок. Генеративні системи також можуть бути ефективними під час підготовки до наукових робіт, оскільки здатні пропонувати приклади формулювань, пояснювати складні поняття та допомагати в редагуванні тексту.

Разом із тим доступність подібних інструментів породжує низку педагогічних і етичних викликів. Однією з ключових проблем є ризик зниження рівня самостійності здобувачів. Якщо здобувач освіти використовує згенерований текст без належного опрацювання, це може призвести до формального засвоєння знань і втрати навичок критичного мислення. Для майбутніх філологів така ситуація є особливо небезпечною, адже їхня професійна компетентність ґрунтується на здатності самостійно аналізувати мовні явища, створювати оригінальні тексти та демонструвати високий рівень мовної культури [4, с. 220].

У цьому контексті особливої ваги набуває академічна доброчесність, що розглядається як сукупність етичних принципів і правил, які визначають чесність і відповідальність у освітній та науковій діяльності. Традиційно до порушень академічної доброчесності відносять плагіат, фабрикацію результатів, списування та несанкціоновану допомогу під час виконання завдань [1, с. 116]. Однак поява генеративного штучного інтелекту ускладнює визначення меж таких порушень, адже використання штучного інтелекту не завжди можна однозначно трактувати як недоброчесну практику. Значною мірою це залежить від способу застосування технології та рівня залученості здобувача до створення кінцевого продукту.

Доцільно виокремити конструктивні моделі використання генеративного штучного інтелекту в освітньому процесі. Насамперед ідеться про застосування технологій для пошуку ідей, формування структури майбутнього тексту, отримання пояснень або прикладів. У такому разі штучний інтелект виконує допоміжну функцію, а здобувач залишається активним суб'єктом навчання. Важливим є й використання штучного інтелекту як інструменту мовного редагування, що сприяє підвищенню якості письмових робіт та формує уважність до мовних норм. Подібний підхід відповідає сучасній освітній парадигмі, орієнтованій на розвиток цифрової компетентності та вміння ефективно взаємодіяти з технологіями [11, с. 383].

Натомість безконтрольне використання генеративних систем може призводити до підміни інтелектуальної діяльності автоматизованим продукуванням текстів. Подання згенерованої роботи як власної фактично

нівелює цінність освітнього процесу та суперечить базовим принципам академічної культури. Крім того, надмірна залежність від технологій поступово знижує рівень творчості, що є критично важливим для філологічної професії. У зв'язку з цим постає потреба у формуванні нової освітньої стратегії, яка поєднувала б технологічні можливості з етичними орієнтирами. Важливим завданням закладів вищої освіти стає розроблення чітких рекомендацій щодо використання генеративного штучного інтелекту. Такі рекомендації мають не лише окреслювати обмеження, а й пояснювати здобувач принципи відповідальної взаємодії з цифровими інструментами [2, с. 33].

Одним із перспективних підходів є розвиток культури прозорого використання штучного інтелекту. Така практика сприяє формуванню відповідальності та знижує ризик академічних порушень. Водночас вона допомагає викладачам об'єктивніше оцінювати рівень самостійності роботи.

Не менш важливим є формування у здобувачів вищої освіти критичного ставлення до результатів, згенерованих штучним інтелектом. Попри високий рівень мовної організації, такі тексти можуть містити фактичні неточності, спрощені інтерпретації або узагальнення [5, с. 122]. Здатність перевіряти інформацію, редагувати матеріал і вдосконалювати його відповідно до академічних стандартів стає необхідною складовою професійної підготовки філологів.

Особливу роль у цьому процесі відіграє викладач, який має трансформувати власну педагогічну практику відповідно до нових умов. Замість зосередження виключно на контролі доцільно акцентувати увагу на розвитку аналітичних умінь здобувачів, використанні творчих завдань та проєктних форм роботи. Наприклад, ефективними можуть бути завдання, що передбачають порівняння власного тексту із згенерованим, аналіз стилістичних відмінностей або критичне редагування матеріалу. Подібні методи сприяють глибшому усвідомленню мовних процесів і водночас зменшують спокусу механічного копіювання [7, с. 12]. Також потрібно розвивати критичне мислення здобувачів освіти, що умов університетської освіти є одним із шляхів реалізації академічної доброчесності [13, с. 105].

Варто також звернути увагу на необхідність інтеграції питань етичного використання штучного інтелекту до змісту освітніх програм. Ознайомлення здобувачів із принципами академічної доброчесності має супроводжуватися обговоренням реальних ситуацій і можливих наслідків порушень. Такий підхід сприяє формуванню не лише нормативного, а й ціннісного ставлення до академічної культури. Важливим аспектом є баланс між інноваційністю та збереженням фундаментальних освітніх принципів. Генеративний штучний інтелект не повинен розглядатися як загроза, натомість його варто трактувати

як інструмент, ефективність якого залежить від педагогічно виваженого впровадження. За умови належного методичного супроводу технології можуть стати каталізатором розвитку автономності здобувачів, їхньої дослідницької активності та здатності працювати з великими обсягами інформації [3, с. 77].

Водночас цифрова трансформація освіти потребує оновлення підходів до оцінювання результатів навчання. Традиційні письмові роботи поступово втрачають свою діагностичну цінність, якщо неможливо встановити рівень самостійності їх виконання. Тому перспективним напрямом є поєднання різних форм контролю – усних презентацій, аналітичних обговорень, аудиторних письмових завдань, що дозволяють комплексно оцінити сформованість компетентностей.

Усвідомлюємо, що використання генеративного штучного інтелекту у підготовці майбутніх філологів має подвійний характер. З одного боку, воно розширює освітні можливості та сприяє розвитку цифрової грамотності, з іншого – актуалізує проблему збереження академічної доброчесності. Ефективне розв'язання цієї суперечності можливе за умови формування культури відповідального використання технологій, розвитку критичного мислення та впровадження чітких педагогічних стратегій. Інтеграція генеративного штучного інтелекту в освітній процес повинна супроводжуватися системною роботою щодо формування етичної свідомості здобувачів [10, с. 191]. Майбутні філологи мають не лише володіти сучасними цифровими інструментами, а й усвідомлювати межі їх застосування, зберігаючи пріоритет авторства, творчості та наукової чесності. Саме за таких умов технологічний прогрес стане чинником підвищення якості філологічної освіти, а не загрозою її ціннісним засадам.

У результаті дослідження встановлено, що генеративний штучний інтелект стає вагомим чинником трансформації сучасної вищої освіти та суттєво впливає на підходи до підготовки майбутніх філологів. Його використання розширює можливості освітнього процесу, сприяє розвитку цифрової компетентності, удосконаленню навичок академічного письма та підвищенню ефективності роботи з текстами. Водночас активне впровадження генеративних технологій актуалізує проблему дотримання принципів академічної доброчесності та потребує переосмислення традиційних уявлень про самостійність освітньої діяльності [9, с. 52].

Висновки. У процесі дослідження обґрунтовано, що ефективна інтеграція генеративного штучного інтелекту в освітній процес можлива за умови поєднання технологічних інновацій із цінностями академічної культури. Важливим є формування у здобувачів навичок відповідального та прозорого використання штучного інтелекту, розвиток критичного ставлення до згенерованого контенту та усвідомлення етичних меж застосування

цифрових помічників. Не менш значущою є роль викладача, який має спрямовувати навчальну діяльність на розвиток аналітичних і творчих умінь здобувачів освіти та впроваджувати такі форми роботи, що мінімізують ризики академічних порушень.

Доведено доцільність розроблення інституційних рекомендацій щодо використання генеративного штучного інтелекту, оновлення підходів до оцінювання результатів навчання та інтеграції питань академічної доброчесності до змісту освітніх програм. Це сприятиме формуванню етичної свідомості майбутніх філологів і забезпечить баланс між інноваційністю освітнього середовища та збереженням фундаментальних принципів наукової чесності.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні педагогічних моделей етичного використання штучного інтелекту, емпіричному аналізі досвіду здобувачів вищої освіти щодо взаємодії з генеративними системами та розробленні методик, спрямованих на формування культури академічного письма в умовах цифрової трансформації освіти.

Література

1. Академічна доброчесність та академічне письмо: навчальний посібник / Укл.: Т. М. Шарова, С. В. Шаров, А. В. Землянська, А. М. Землянський. Запоріжжя, 2023. 209 с.
2. Антоненко І.В. Питання підвищення академічної доброчесності в закладах вищої освіти. *Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище*: зб. есе прогр. підвищ. кваліфікації. Львів-Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 33–35.
3. Башкір О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 2(33). С. 77–90.
4. Драч І. І., Слободянюк О. М. Порушення академічної доброчесності: причини та ставлення студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70(1). С. 220–227.
5. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 122–128.
6. Конівіцька Т. Я., Кусій М. І. Академічна доброчесність в освітньо-науковому просторі: питання реалізації. *Освітній дискурс*. 2022. № 49(2). С. 144–148.
7. Стежко З. В., Шалімова Н. С., Андрощук І. І. Академічна доброчесність у вищій освіті: прояви та мотиваційні чинники. *Науковий вісник*

Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. 2022. № 3. С. 7–15.

8. Чумак О. В. Концепт категорії академічної доброчесності у вищій освіті. *Theory and methods of educational management*. 2017. № 2(20). С. 112–127.
9. Шаров С. В., Шарова Т. М. Дотримання академічної доброчесності під час проведення інтелектуальних змагань в дистанційному форматі. *Молодь і ринок*. 2023. № 9(217). С. 52–57.
10. Шарова Т. М. Авторське право на академічні курси в цифровій освіті. *Українські студії в європейському контексті*. 2025. № 10. С. 190–196.
11. Шарова Т. М., Землянська А. В. Зауваги до вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням та основи академічного письма» здобувачами освіти технічних спеціальностей. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць*. 2024. С. 383–390.
12. Шарова Т. М., Землянська А. В. Українська мова за професійним спрямуванням та основи академічного письма: навчальний посібник. Запоріжжя: ТДАТУ, 2026. 242 с.
13. Dvorianchykova S. Principles of the development of academic integrity and critical thinking among philology students. *Revista Eduweb*. 2023. Т. 17, № 4. Pp. 105–116.

Данюк А.О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філології та мовної комунікації
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»*

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ДОШКИ PADLET НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті обґрунтовано доцільність впровадження інтерактивних технологій в освітній процес під час вивчення української літератури в умовах дистанційного та змішаного навчання. Проаналізовано переваги використання віртуальних інтерактивних дошок як інструменту візуалізації навчального контенту та активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Основну увагу зосереджено на методичних аспектах роботи з платформою Padlet. У роботі подано огляд функціональних можливостей сервісу та запропоновано конкретні алгоритми використання різних типів шаблонів («Хронологія», «Стовпці», «Стіна», «Мапа»,